

cuiuslibet rei consistit in indivisione. » Haecenus S. Thomas.

Ergo omne ens est unum, sive unum convertitur cum ente. Hoc porro unum dicitur metaphysicum.

DEMONSTRATIO V. PARTIS. *Unicum* est quod in aliqua ratione cum nullo alio similitudinem habet. *Unum mathematicum*, sive quod est principium numeri, est ipsum ens indivisum, quatenus praeterea pars est extensionis alicuius. Manifestum est autem rationem unius metaphysici aliam esse a ratione *unici*, et *unius mathematici*. Nam ens in se indivisum, quod est unum metaphysicum, non excludit consortium aliorum, sicut unicum. Unum autem mathematicum, quatenus tale, est posterius uno metaphysico; nam superaddit uni rationem partis in extensione.

DEMONSTRATIO VI. PARTIS. Multitudo est *positio eorum, quorum unum non est aliud*; multitudo igitur ex entium distinctione exurgit. Quae autem distincta sunt, possunt esse vel tantum distincta, vel etiam divisa. Itaque a) multitudini ex sola distinctione ortae opponitur unum metaphysicum indivisibile, et multitudini ortae ex divisione opponitur unum metaphysicum indivisum: ideoque haec opponuntur ad modum privativae oppositionis, sicut habitus et privatio: b) multitudini opponitur unicum, quatenus multitudo plura ponit, quae unicum excludit; opponuntur ergo contradictorie ut affirmatio, et negatio: c) multitudini opponitur unum mathematicum, sicut toti pars, quae oppositio dici potest relativa.

DEMONSTRATIO VII. PARTIS. Quae multa sunt spectari possunt ut seorsim distincta, et sic non sunt ens sed entia: spectari rursus possunt ut in summam quamdam collecta, et sic habetur numerus. Numerus autem est *collectio unitatum in aliqua communi forma convenientium*. Quare ad rationem numeri requiruntur tria, a) multitudo: b) similitudo in aliqua ratione communi, saltem in ratione entis: c) definitio unitatum, ut sint nimirum tot et non plures; secus enim colligi non possent. Numerus proinde realis est, sed completur per actum mentis, in qua est actualis collectio plurium sub una ratione communi mente percepta,

atque sub certa serie: in rebus autem est fundamentum numerationis, h. e. multitudo definita, et ratio similitudinis. Iam vero patet numerum sub uno contineri, est enim numerus aliquod unum, quatenus plures unitates sub una forma certa serie adunantur.

THESIS VI^a

I Ratione rei indivisae distingui debet unitas rationis, unitas formalis, unitas individualis. II Porro omne ens quod existit est individuum; III suaque gaudet unitate formali; IV quae ab individuali non re, sed ratione distinguitur. V Unitatis vero individualis principium non est aliquid realiter distinctum ab ipsa natura individua: sed omnis natura existens per ipsam suam realitatem est individua.

DEMONSTRATIO I. PARTIS. Si spectetur ipsa res, quae indivisa est, unitas eius vel est ex parte rationis tantum, vel est etiam a parte rei. Ex parte autem rei, vel est essentiae, vel individui. Nec ulla alia unitas in ipsa re indivisa excogitari potest. Nam quidquid in re aliqua est, ad hanc duplicem rationem revocari potest: nempe quod sit talis res, et quod haec res sit actu, h. e. realis. Prior est ratio essentiae, altera individui. Unitas ergo, quae rei ipsi competit, vel est unitas essentiae, vel individui. Ad unitatem autem essentiae redit unitas accidentaliter ex pluribus subiectis, vel ex substantia et accidente, nam ex his quaedam essentia una fit, puta societatis, hominis docti etc. Triplex est ergo unitas ratione rei indivisae, rationis seu logica, essentiae, seu formalis, et individualis.

Itaque unitas rationis competit rebus prout subsunt considerationi mentis; et in eo consistit ut unus sit conceptus plurium essentias repraesentans. Haec in universalibus conceptibus formaliter reperitur (C. Th. XXVII).

Unitas *formalis* est unitas essentiae, h. e. indivisibilitas cuiuslibet essentiae in plures essentias eiusdem adaequatae denominationis. Scilicet una est essentia, cum etsi ea possit

dividi in plures notas, nulla tamen nota est par essentiae toti divisae. Cum ergo indivisibilitas sit unitas, unum enim est ens indivisum, huiusmodi indivisibilitas essentiae vocatur unitas, eaque formalis, quia est secundum formam rei, scilicet essentiam.

Unitas individualis est indivisibilitas realitatis in plura, quae singula sint illud ipsum quod in eis dividitur, seu multiplicatur, sive quod eis est per identitatem commune, et secundum illud ipsum sint plura: ideoque sub illa eadem ratione sint plura, qua singula sunt unum. Sic divisibilis esset realitas huius hominis, si eadem in pluribus reperiretur, qui singuli essent hic homo, et ideo plures essent propter eam realitatem seu hunc hominem multiplicatum in ipsis. Quocirca individuum, seu singulare est unum, quod totum realiter multiplicari non potest, seu dividi realiter in multa eiusdem denominationis ac divisum, quaeque sint multa secundum illud ipsum quod in eis dividitur. Singulare describitur etiam dicendo, quod est hoc et non est istud, aut illud, aut quodlibet aliud: vel dicendo, quod est ens indivisum in se, et distinctum a quolibet alio. Quare liquet discrimen inter unitatem formalem et individualem. Unum formale excludit divisionem in plures essentias, sed praecise spectatum per abstractionem mentis, multiplicari, seu dividi potest adaequate in plura individua eiusdem denominationis: unum vero singulare nullo modo multiplicari potest; sive semper est distinctum a quolibet alio.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Omne ens quod existit est individuum, sive singulare. Nam evidens est repugnare ut sit una realitas divisa in multis, quae multa sint secundum ipsam unam realitatem; quia sic simul esset una et plures, h. e. una et non una sub eodem respectu; et simul esset, et non esset ipsa: quae repugnant. Sane ponatur realitas ex. gr. Petri in pluribus A, B, C. Ergo 1° Petrus est A, Petrus est B, Petrus est C: haec vero A, B, C sunt plura, ergo unum non est aliud; ergo A non est B, B non est C, C non est A: sed A est Petrus; ergo 2° Petrus non est B, Petrus non est C: cum autem B sit Petrus, C sit Petrus,

ergo 3° Petrus non est Petrus. Contradictio igitur manifesta habetur in hac hypothesi.

Ergo nihil est a parte rei universale; esset enim unum identicum pluribus, quae plura forent sub eadem ratione, qua sunt unum. Hinc si ponatur natura eademque numero in pluribus individuis, aut natura separata, ea iam est singularis, non universalis; est enim hoc et non illud.

Doctrinae autem traditae nullatenus adversatur SS^{ae} Trinitatis mysterium: non enim in singulis personis multiplicatur, sive dividitur natura divina, sed una est numero in tribus distinctis personis; quae proinde plures non sunt secundum illud ipsum, quod eis est per identitatem commune.

DEMONSTRATIO III. PARTIS. Omne individuum constat essentia sua, omne enim ens suam habet essentiam: atqui omnis essentia est una unitate formali; ergo omne individuum, spectata essentia, gaudet sua unitate formali.

Probatur minor. Nulla essentia est divisibilis in plures essentias eiusdem denominationis adaequatae; secus enim notae, quae sunt veluti partes essentiae, essent pares toti: repugnat autem partes singulas esse pares toti; ergo.

DEMONSTRATIO IV. PARTIS. Unitas non distinguitur realiter ab eo quod est unum; proprietates enim entis non distinguuntur realiter ab ente: ergo nec unitas formalis distinguitur realiter ab essentia: nec unitas individualis ab individuo. Iam vero quidquid est reale, est singulare, et individuum; nec alia res existens potest esse universalis: igitur et essentia realis, quatenus realis, est individua. Quapropter unitas formalis, quae est identica essentiae, non distinguitur realiter ab unitate individuali, quae est identica individuo. Distinguuntur proinde tantum ratione: quia concipi potest unitas formalis praecisione facta ab unitate individuali, sicut concipi potest essentia praecisione facta ab individuo.

Corollarium. Ergo unitas formalis essentiae est alia, et alia realiter in singulis individuis.

DEMONSTRATIO V. PARTIS. Quaestio est de principio individuationis. Principium individuationis dicitur id quod est intrinseca ratio cur res quaevis existens sit singularis. Vi-

dimus omnia entia realia esse individua; quaeritur an sit aliquod huius rei principium, seu intrinseca ratio, et quodnam sit. Non pauci ex veteribus censuerunt distinguendum esse primum inter entia immaterialia, et materialia: et in immaterialibus quidem eandem esse rem essentiam, et individuum; in materialibus vero individuum non esse ex toto identicum re cum essentia, sed reali distinctione differre, quatenus quaedam realiter in subiecto sunt quae ad individuum spectant, non ad essentiam: principium autem intrinsecum individuationis in ipsis esse materiam signatam, seu certa quantitate affectam. Imo eam esse dicebant unicum principium intrinsecum multiplicationis individuorum, saltem naturaliter, in eadem specie; ideoque in spiritibus puris tot esse species quot individua. (Cf. Suarez M. D. V.)

Iam vero tenendum est 1° distinctionem rationis esse inter essentiam et individuum, cuius est essentia; etenim alia est ratio essentiae, alia individui, et potest ea ipsa essentia concipi, quin individuum concipiatur.

2° Si vero quaestio fiat de distinctione reali, tenendum est rem omnem esse individuum non per aliquid superadditum, sed sua ipsa realitate.

Sane ponatur natura aliqua realis, quae non sit per se ipsam individua, sed per aliquid superadditum: cum istud superadditum distinguatur a natura rei, haberemus aliquod ens reale, nempe essentiam illam, quae per se non esset individua, et ideo esset universalis: atqui demonstravimus omne ens reale esse individuum; ergo. Praeterea istud superadditum vel est individuum per se, vel per aliud superadditum: si per aliud, imus in infinitum; si per se, ergo ut aliquid reale sit individuum, non requirit aliud determinans superadditum. Itaque essentiae reali hoc ipso quod essentia realis sit, competit necessario individuatione. Etenim a) natura realis est hoc et non illud, aut quodlibet aliud, est distincta a ceteris rebus: b) natura realis, praecisione facta ab omni alio superaddito, est aliquid unum, quod totum multiplicari nequit in multis: eo enim argumento, quo demonstravimus omne, quod existit, esse singulare, eodem

demonstratur essentiam quamvis realem, quae est id quod existit, non posse totam multiplicari in multis, ideoque esse singularem; ergo.

Coroll. 1° Ergo quaevis natura realis sive immaterialis, sive materialis est individua per se ipsam.

Coroll. 2° Ergo et accidentia, si qua sunt distincta realiter a subiecto, sua ipsa realitate individuantur.

Coroll. 3° Ergo non re, sed ratione natura realis distinguitur a differentia sua individuali. Differentia individualis est modus ille, quo natura realis existit, modus nempe individuationis in se, et divisionis, seu distinctionis a quolibet alio, proprius singulorum existentium. Modum istum generice cognoscimus, sed non ἐν ἀτομῷ: quare individua distinguimus, et designamus per certas extrinsecas notas. Inde non licet determinatum individuum, prout tale est, definire, quamvis ratio communis individui definiatur.

Coroll. 4° Ergo differentia individualis est essentialis individuo seu naturae reali, quatenus realis est.

Tenendum est 3° in rebus materialibus non esse aliquid reale quod spectet tantummodo ad individuum, non autem ad naturam realem; quamvis sit id quod non pertinet ad naturam abstractam, eam nempe, quae definitur. Exemplum ponitur in tali dispositione organorum, aliisque accidentibus, sine quibus natura existere potest. Verum 1° haec sunt quidem praeter rationem naturae, si abstracte natura concipiatur. Si autem 2° comparentur haec cum natura reali; distinguendum est: ea sunt praeter rationem huius naturae tali modo realis, nego; sunt praeter rationem naturae simpliciter realis, quatenus haec natura realis esse posset sine illis: subdistinguendum est. Etenim si sermo sit de gradibus intrinsecis perfectionis naturae, qui non ex dispositione partium oriuntur, sed ipsi naturae, ut quaedam res est, per se insunt, cuiusmodi est gradus vis intellectivae; negandum est eos esse praeter rationem naturae realis; nam sunt ei identici et essentialia. Cum enim omnis natura realis debeat necessario constare certo perfectionis gradu ex tot qui in suo ordine sunt possibiles; gradus ille, quo reapse constat,

est ei essentialis, quia est ipsa natura, quae hoc certo modo existit. Si vero sermo sit de quantitate sive mole corporea, advertendum est quod natura quaevis corporea praeter partes essentielles habet etiam partes integrales, quae sicut spectant ad integritatem individui, ita spectant quoque ad integritatem naturae. Nihilominus cum non sit necessario requisitus certus numerus elementorum sive atomorum cuiuscumque partis, quaedam dicuntur esse praeter rationem naturae, sive non esse necessaria naturae ut ea sit realis. Verum, quod advertendum est, nulla est atomus de qua exclusive dici possit, haec non est necessaria, sed solum disiunctive, aut haec, aut illa. Id autem ostendit non esse realem distinctionem inter ea quae sunt necessaria naturae, et quae non sunt necessaria, sed solum esse distinctionem rationis. Tandem 3° notandum est quod eadem est ratio naturae realis, et individui: nam quamvis verum sit quod natura potest esse realis sine ea certa quantitate, id tamen verum est pariter pro individuo. Sane sicut verum est quod Petrus esset homo, etsi minore mole corporis constaret; ita pariter verum est, quod esset quoque hic homo sive hoc individuum, quamvis constaret pariter minore mole corporis. Quare ex his concludi nequit individuum distingui a natura realiter.

Quod vero dictum est de mole corporea, pariter dicendum est de accidentibus, atque iis perfectionibus, quae in dispositione partium, aut organorum consistunt, aut ab his originem mutuari possunt, cuiusmodi forte est vis ingenii. Nam spectant haec omnia ad complementum essentiae pariter et individui; et sicut sine his accidentibus, aut certis gradibus earum perfectionum maneret haec eadem natura, maneret quoque hoc idem individuum.

4° Propterea tenendum est non esse in rebus materialibus principium individuationis materiam signatam. Quidam materiae signatae nomine intelligunt materiam, prout affecta est certa quantitate; quidam materiam, prout capax est huius certae quantitatis. Quare, ex horum sententia, forma rei materialis non est ex se individua, quamvis sit

realis, sed individua fit eo quod huic materia uniatur. Atqui haec est imaginatio falsa et absurda. Nam. 1° cum concipis formam aliquam, seu naturam materialem, per se indifferentem ad plura individua, individuari per hoc quod huic materiae signatae uniatur, reproducis sententiam Platonis, qui formas rerum separatas ponebat: illa enim forma non per se individua, et tamen realis, est universalis; quod repugnat. Scilicet forma, quae concipi potest indifferens ad plura individua, est conceptus mentis abstractus; sed non est haec forma abstracte concepta, quae materiae unitur et existit: quae vero existit, nunquam fuit aut potuit esse indifferens ad plura. 2° Eodem argumento uti licet ad sententiam hanc profligandam, quo Caetanus (in Comm. in opusc. de Ente et Essentia c. 2) utitur ad demonstrandum quod materia, prout capax est certae quantitatis, est principium individuationis. Scilicet illud est intrinsecum individuationis principium, cui primo repugnat communicari pluribus eo modo quo universale communicatur singularibus: atqui quaevis realitas sive materiae, sive formae, sive substantiae, sive accidentis, est id cui primo repugnat communicari pluribus eo modo quo universale particulari: ergo. Probatur minor. Nam repugnare aliquid alicui *primo* est non repugnare alteri prius, sive non illi repugnare ratione alterius, sed ratione sui, sive per se. Quod si deinceps propter ipsum aliis idem repugnet, dicendum erit repugnare ipsi *primo positive*; si autem secus, *primo negative*. Atqui nulli prius quam realitati repugnat communicari pluribus; et cuique realitati non per aliud, sed per se id repugnat; ut iam demonstratum est: ergo. 3° Si quid foret quod posset esse aliis rebus realibus principium individuationis, id minus ceteris vindicaret sibi materia quomodocumque signata. Nam reapse materia eadem communicatur, seu reperitur in pluribus naturis, et individuis earum successive. Eadem enim materia elementorum simplicium modo separata existit, modo est in plantis, modo in animalibus, et ita porro: idque in materia quoque prima peripateticorum valet. Quomodo ergo id quod est commune tribuit aliis incommunicabilitatem? 4° Ex

sententia, quam impugnamus, consequitur in speciebus imaterialibus locum habere non posse individua eiusdem speciei: sed tot debere esse species quot individua; idque ab adversariis conceditur, quamvis quidam concessionem ita temperent, ut dicant id naturaliter fieri non posse, h. e. id non esse secundum rerum naturas; posse tamen a Deo, qui legibus naturae non adstringitur, fieri. Verum quatenam est exigentia aut convenientia naturae, quae prohibeat esse ex. gr. alium Angelum parem secundum speciem Gabrieli? quia, aiunt, forma est abstracta a materia; et forma abstracta non multiplicatur, sicut forma abstracta albedinis, quae est una. At haec est turpis aequivocatio in termino *abstracta*. Aliud est enim abstractum esse per conceptionem mentis, quod omnibus ideis universalibus competit; aliud abstractum esse a materia, h. e. esse expers materiae, sive spiritum esse. Illud quidem est unum; quia conceptus universalis pro omnibus individuis unius speciei est unus; verum forma expers materiae non est conceptus universalis, sed res concreta, cui plures similes esse possunt, non secus ac aliis formis, sive naturis materialibus. Itaque haec opinio vetus est deserenda.

5° Tandem tenendum est sensum legitimum et verum huius effati: *materiam esse principium individuationis*, hunc esse posse: 1° a materia, quae sensibilis est, desumi notas, quibus singula individua discernamus: 2° materiam principium esse naturale intrinsecum multiplicationis individuorum in eadem specie; quatenus per eam generatio habetur, qua similia in specie producuntur. Non est autem materia unica ratio huius multiplicationis; nam semper restat extrinseca causa, quae pro aliis rebus unice valet, nempe creatrix Dei virtus. (Cf. Suarez M. D. V.)

Sententia autem S. Thomae, de materia principio individuationis, non adversatur illi quam defendimus. Ait enim Opusc. XXVIII de natura materiae c. 3. « Materia est principium individuationis ut est primum subiectum, et solum sic. » Quod et Opusc. XV de unitate intellectus, docet inquiring: « non enim materia est principium individuationis

rebus materialibus, nisi in quantum materia non est participabilis a pluribus, cum sit primum subiectum non existens in alio. » Loquitur de individuatione substantiarum. Sensus scilicet est: illud est individuum in substantiis, quod per se existit: existit autem per se, quod non est in alio tamquam in subiecto: porro forma est in materia tamquam in subiecto, materia in nullo est subiecto: ergo ex his duabus materia, quae non est in subiecto, est ratio individuationis, quia est ratio cur sit res per se existens, h. e. non in subiecto. « Cum enim subiectum (opusc. XXVIII. l. c.) in aliqua specie, seu aliqua pars subiectiva, sit prima substantia, quae individuum dicitur, illud quod tenet rationem primi subiecti, est causa individuationis, et divisionis speciei in suppositis. » Haec autem doctrina supponit substantiam existentem iam per se esse individuum; quo posito si substantia duplici constat elemento, ab eo est ratio individuationis, a quo est ratio existendi per se, id autem est a materia, quae in nullo est subiecto. Et haec quidem si comparentur inter se materia et forma, quod fieri licet in hypothesi peripatetica duplicis elementi constitutivi substantiae corporeae; de qua hypothesi in Cosmologia disputabitur.

Porro verba postrema S. Thomae eam quoque rationem indicant cur materia dicatur principium individuationis, quam rationem nos innuimus; eo quod nimirum materia ratio est multiplicationis individuorum per generationem, h. e. *divisionis*, ut ait S. Thomas, speciei in pluribus suppositis. Quae ratio naturalis cur individua multiplicentur deest in puris spiritibus. Nihilominus idem S. Doctor monet « valde ruditer argumentari » qui demonstrare velit Deum facere non posse ut sint multi intellectus (separati, puta Angeli) eiusdem speciei (Opusc. XV).

Quoniam species potissima unitatis est unitas indivisibilitatis, quaecum cohaeret identitas realis; et utrique opponitur distinctio realis; hinc ad tractationem completam de